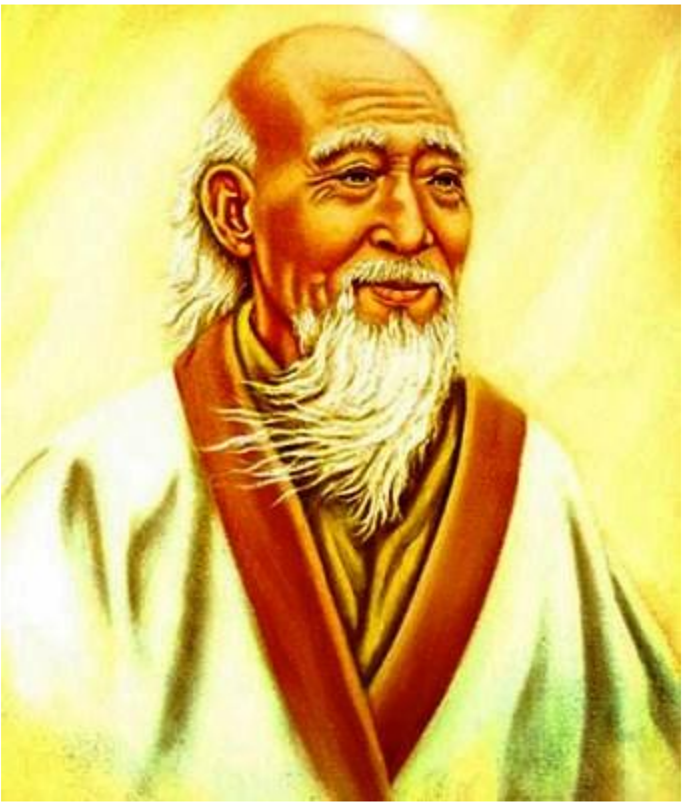
Lao-Tze

TAO TE KING
sau
CARTEA CĂRĂRII SUPREMULUI ADEVĂR

INTRODUCERE

TAO TE KING înseamnă "Cartea Căii şi a Virtuţii Supremului Adevăr". Este un text fundamental ce conţine 5000 de caractere (din această cauză, uneori este supranumit în chineză şi "textul celor 5000 de caractere"). Acest text este atribuit lui LAO-TZE. El constituie baza taoismului filosofic (Tao-chia) şi a taoismului religios (Tao-chiao). Tradiţia susţine că acest text a fost scris de LAO-TZE în secolul al VI- lea înaintea lui Christos, dar astăzi se ştie că textul a fost scris în secolul al IV-lea sau al III-lea înaintea lui Christos.

Cel mai vechi exemplar care s-a păstrat şi în zilele noastre datează din perioada dintre anii 206 şi 195 înaintea lui Christos.

TAO TE KING, pe care LAO-TZE, după cum spune tradiţia, l-a încredinţat paznicului pragului Yin Hsi înainte de a dispare în Occident, conţinea 81 de capitole: primele 37 formau "Cartea Căii" (TAO), iar următoarele 44 "Cartea lui TE". Această diviziune s-a datorat faptului că primul capitol trata despre TAO, iar cel de-al 38-lea despre TE.

Conţinutul lui TAO TE KING nu este de natură omogenă. Pe lângă fragmente de text de pură tradiţie taoistă găsim şi idei ale altor tendinţe filosofice ale vremii. Filosofia lui TAO TE KING se cristalizează în jurul noţiunilor de TAO sau de Cale şi de TE, Virtute sau Forţă. Alte importante

idei pe care se bazează acest text sunt cele ale absenţei acţiunii (Wu-wei) şi a întoarcerii lucrurilor la originea supremă (Fu).

TAO TE KING prezintă TAO ca fiind Principiul ultim care există dinaintea apariţiei cerului şi a pământului şi care cuprinde tot ceea ce există. TAO este inefabil şi indescriptibil. El este originea (mama) tuturor lucrurilor, cel care dă naştere, fără însă a acţiona. Forţa sa, TE, este singurul element pe care manifestarea fizică îl mai păstrează de la TAO; această forţă este cea care îi susţine existenţa.

Pentru a se putea uni cu TAO, ţel ultim al tuturor adepţilor taoismului filosofic, "înţeleptul" trebuie să descopere în propria sa fiinţă legea universală a întoarcerii la originea supremă (Fu). Pentru a putea realiza aceasta, el trebuie să fi trezit şi dezvoltat în propria sa fiinţă vacuitatea beatifică (Wu) şi simplicitatea (P'u) lui TAO, care îi permite să se ferească de orice acţiune implicatoare (Wu-wei). Datorită absenţei acţiunilor realizate cu ataşament îl putem recunoaşte ca fiind suveranul ale cărui virtuţi sunt îndelung descrise în numeroasele pagini ale lui TAO TE KING. Adevăratul prinţ iluminat este cel căruia lumea nu-i remarcă nici măcar existenţa, deoarece el intervine cît mai puţin posibil în derularea naturală şi firească a evenimentelor. El reduce legile lumii noastre la minimum şi aceasta face să scadă numărul criminalilor, el nu mai acordă nici o valoare virtuţilor confuciene tradiţionale ale umanităţii (Jen) şi justiţiei (Y). El urmăreşte permanent să-şi depăşească sentimentele negative şi dorinţele înlănţuitoare reducând percepţia obiectelor susceptibile de a-l suscita. În acest fel, inima omului înţelept poate să rămână fericită, senină şi astfel el atinge simplitatea armonioasă numită P'u.

La origine, textul s-a numit "LAO- TZE". El a fost numit "TAO TE KING" de către un împărat al dinastiei Han. Termenul KING ("clasic") îl plasează pe picior de egalitate cu marii clasici confucieni. Astăzi avem mai mult de 50 de comentarii referitoare la TAO TE KING, constând în interpretări foarte diverse ale acestui text.

Adepţii şcolii taoiste nu sunt singurii pentru care TAO TE KING este un text fundamental; la fel este el şi pentru adepţii şcolii YIN-YANG, pentru Juriştii Statului, pentru susţinătorii şcolii I-CHING, etc.

TAO TE KING

1. TAO care ar fi numai cale nu este veşnicul TAO. Numele ce i l-am dat nu este Numele Veşnic. Fără nume este principiul Cerului şi al Pământului. Când îl putem numi, este puterea infinită care creează nenumăratele fiinţe, lucruri şi energii. Iată pentru ce în veşnica lipsă de dorinţe i se poate vedea esenţa. În fiinţarea înfăţişării dorinţelor i se văd înfăptuirile sale. Cele două înfăţişări au aceeaşi obârşie, deşi au nume deosebite. Această identitate este un abis de adâncime şi mister, ea este adâncul adâncimilor şi poarta tuturor esenţelor.

2. Toți oamenii, sub cer, cunosc frumosul ca frumos, iată obârşia urâtului. Toți oamenii cunosc binele ca bine, iată obârşia Răului. Astfel, fiecare lucru şi opusul său se nasc îngemănate, greul şi uşorul se nasc unul pe altul. Cel lung determină pe cel scurt. Înaltul produce adâncul. Sunetul şi glasul se acordă reciproc. Înainte şi îndărăt decurg unul din altul. Iată de ce Înțeleptul practică doctrina Non - Acțiunii. El instruieşte prin pildă vie, nu doar cu vorbe. Pe toate ființele care se nasc în lume şi care îşi pun nădejdea în el, nici nu le uită, nici nu le îndepărtează. El le impulsionează şi astfel le creează merite fără a şi le însuşi. Le catalizează să se dezvolte şi nu se bizuie pe ele. Aşa câştigă el merite, dar rămâne mai presus de ele. Rămânând mai presus de ele, nici meritele nu îl părăsesc niciodată datorită detaşării sale izvorâte din înțelepciune.

3. Nu preaslăviți decât pe oamenii cu adevărat aleşi şi poporul nu va lupta pentru măriri deşarte. Nu prețuiți ceea ce este greu de câştigat dar efemer şi poporul nu va fura. Nu-i arătați nimic ce i-ar îmboldi excesiv dorința, şi inima nu i se va tulbura. Deci, iată principalele sfaturi ale înțelepciunii: golirea inimii de dorință, umplerea cu TAO, potolirea patimilor, amplificarea iubirii pure, sporirea puterilor. Să caute să aducă mereu poporul dincolo de ştiință, dincolo de dorințe, către nepieritoarea înțelepciune. Să împiedice pe cei ce ştiu, care sunt geniali, să lucreze numai din vanitate. De procedează aşa constant, fără să acționeze, poporul va fi bine cârmuit.

4. TAO este vid creator, dar acțiunea sa este fără de sfârşit. Este un abis esențial unde se poate vedea izvorul tuturor energiilor şi ființelor lumii. Îşi îmblânzeşte duritatea, se desface din haos, îşi tempereazå strălucirea, se identifică celor mai mici atomi. O! Neprihănire! Ființarea sa este veşnică. Nu ştiu al cui fiu ar putea să fie. El este mai dintr-un început decât însuşi Domnul Cerurilor.

5. Cerul şi Pământul nu au vreo preferință pentru o făptură, le consideră pe toate ca ceva egal. Înțeleptul nu preferă pe nimeni, el priveşte poporul ca pe un tot. Văzduhul ce se desfăşoară între cer şi pământ este foalele fierarului, este gol şi fără de sfârşit. Mişcarea armonioasă perpetuă naşte toate ființele, lucrurile şi stările. A vorbi mult despre TAO fără să-l cunoşti nu duce decât la oboseală. Mai bine să se descopere şi să se păstreze calea de mijloc, căci aceasta permite realizarea efectivă a lui TAO.

6. Spiritul etern al haosului nu moare. El este acela pe care îl numim Mama Tainică a lucrurilor şi ființelor. Această Mamă Tainică este poarta prin care toate ființele vin în existență. Este rădăcina Cerului

şi a Pământului. El fiinţează mereu, însuşirea-i creatoare şi atotputernică lucrează mereu fără trudă.

7. Cerul se întinde la nesfârşit. Pământul dăinuie la nesfârşit. Ele trăiesc etern pentru că nu fac din fiinţarea lor un lucru care să le fie propriu. Iată pentru ce înţeleptul îşi depăşeşte în totalitate personalitatea şi prin aceasta chiar îi dă valoare. Îşi transcende trupul şi chiar prin aceasta îl ocroteşte. El caută să nu aibe dorinţe şi prin aceasta chiar mai repede ajunge la ADEVăRUL ULTIM care este de fapt ţelul dorinţelor sale.

8. Virtutea superioară este asemenea apei. Apa şi virtutea dăruiesc detaşate binefacerile lor tuturor fiinţelor şi lucrează fără luptă. Ambele se menţin în locurile pe care omul ignorant le dispreţuieşte: locuri joase, ranguri modeste. Când virtutea există iubeşte tot Pământul. În inima omului virtutea este vidul beatific. În binefacere, virtutea este fermecătoarea omenie. În vorbă este sinceritate. În administraţie este conducerea bună. În activitate este puterea realizatoare. În acţiune este timpul, stăruinţa, clipa cea mai prielnică. Singură virtutea lucrează fără luptă, astfel nu-şi face duşmani.

9. Căutarea avidă a bogăţiilor nu are valoarea inestimabilă a moderaţiei. Mânuirea şi ascuţirea fără încetare a uneltei o face în final nefolositoare. Un palat plin cu aur şi pietre nestemate expune la pierderea totului. A avea onoruri, bogăţie şi a fi mândru de ele înseamnă a chema nenorocirea. Dimpotrivă, dacă se adună merite nepieritoare, rămâne renumele chiar şi atunci când corpul fizic piere. Aceasta este Calea Supremă a Cerului care conduce la libertate şi înţelepciune.

10. Omul a primit un spirit etern. Păstrându-şi unitatea supremă a fiinţei va fi nemuritor, va scăpa de nimicire şi va fi plin de candoare şi puritate asemenea copilului. Liberându-şi spiritul de o deşartă cercetare intelectuală îl va putea păstra sănătos. Iubind oamenii şi urmărind permanent binele, va putea exercita Non-Acţiunea. Porţile Cerului se deschid şi se închid atunci când trebuie, la fel şi înţeleptul înfăptuieşte totul în armonie, potrivit împrejurărilor şi rămâne la momentul necesar în repaus. Scăldat în lumină şi putere, el va putea părea neştiutor pentru cel incapabil să intuiască adevărata sa natură. El creează premizele înţelepciunii în toate fiinţele şi le hrăneşte pe cele pregătite. Le creează şi nu se poartă cu ele ca un stăpân. Face bine detaşat fără speranţa răsplatei. Domneşte asupra oamenilor cu dragoste fără să-i stăpânească. Aceasta este adevărata virtute a înţeleptului.

11. Treizeci de spițe se unesc în butucul roților, însă golul din centru îngăduie folosirea. Argila este modelată în formă de oală, dar golul din interior face posibilă folosirea. Pereții sunt străbătuți de uşi şi ferestre, golul lor îngăduie folosirea casei. Tot astfel ființa constituie natura lucrurilor, dar Neființa permite folosirea lor.

12. Cele cinci culori formează omul, cele cinci sunete îl delectează. Cele cinci gusturi îi suprasolicită gustul. Întrecerea şi vânătoarea îi tulbură mult inima. Goana după bogăție îi vatămă adesea sănătatea. Prin urmare înțeleptul trebuie să se preocupe de viața sa interioară esențială şi nu de simțuri. El părăseşte pe acesta şi se îndreaptă spre acela care cu adevărat o merită.

13. Gloria şi ruşinea sunt nedespărțite de teamă. Onoarea şi nenorocirea sunt nedespărțite de personalitate. Ce se înțelege de fapt prin aceasta? Gloria este un lucru demn de dispreţuit, căci atunci când o ai te cuprinde teama să nu o pierzi; tot astfel eşti cuprins de nelinişte când nu o ai. De aceea se spune că gloria şi ruşinea sunt nedespărțite de teamă. Putem socoti că avem ceea ce ne vine ca fericire sau nenorocire pentru că avem personalitate. Dacă am fi detaşați şi separați de ea, în ce fel ne-ar mai ajunge nenorocirea? Iată pentru ce, dacă principele cinsteşte lumea ca pe el însuşi, poate lua parte la conducerea ei, dacă o iubeşte ca pe el însuşi, este demn să o cârmuiască.

14. Privind către TAO, nu se vede, se numeşte I-nevizibil. Ascultând, este vocea tăcerii ce nu se aude şi de aceea se numeşte HI-fără grai. Pipăit, deşi etern, nu se simte şi de aceea se numeşte VEI-imaterial. Aceste trei însuşiri sunt mistere de nepătruns pentru cel fără intuiție şi ele întocmesc Unitatea Divină. Mai presus de TAO nu este lumină, dedesubt nu este umbră. E atotpătrunzător, veşnic şi fără nume. Duce toate lucrurile în neființă. Este formă fără de formă, o închipuire fără de chip. Este taină de nepătruns pentru cel lipsit de înțelepciune. Nu i se vede nici fața nici spatele; este infinit. Numai întemeiați pe eternul şi străvechiul TAO putem astăzi să ne desăvârşim viața. Cel ce cunoaşte această străveche Taină este orientat pe Suprema Cărare.

15. Înțelepții antici erau subtili, adânci şi pătrunzători. Înțelepciunea lor era aşa de adâncă încât nu putea fi cunoscută. Astăzi este greu de a-i prezenta şi înțelege. Ei erau prudenți precum cel ce străbate iarna un fluviu, prevăzători precum cel ce se teme de vecinii săi, gravi precum se cuvine să fii înaintea străinilor, modeşti ca gheața care se topeşte, simpli ca lemnul (în lucru) la lucrat, goi ca o vale

armonioasă, nepătrunşi ca o apă tulbure. Cine deci ar putea astăzi să-şi purifice sufletul întocmai ca o apă tulbure lăsată să se limpezească? Cine ar putea să însuflețească un mort, redându-i mişcarea? Cel ce şi-a însuşit cu adevărat TAO nu are dorințe. El este despuiat de toate şi nu caută cu ostentație să fie desăvârşit.

16. Fiți cu totul fără de dorințe şi mențineți-vă într-o pace beatifică profundă. Toate ființele lumii se nasc laolaltă şi apoi se reîntâlnesc în Suprem. După o viguroasă înflorire, orice lucru sau ființă revine în cele din urmă repede la obârşia sa. Această întoarcere la obîrşie este repaosul Suprem. Repaosul absolut este întoarcerea la viața eternă. Cel ce cunoaşte veşnicul îşi înalță în nesfârşit sufletul. Prin înaintarea în bine devine eminent, numai astfel poate să devină mare întru toate şi fiindcă devine asemănător cerului, atinge TAO şi, participând la TAO, există în veşnicie. Poate pieri acum personalitatea, căci a ajuns nemuritor. Nu este nici o primejdie.

17. În timpurile străvechi, poporul abia ştia de regi. Mai târziu ajunse a-i iubi şi a-i servi. Apoi a ajuns a se teme de ei. În sfârşit, veni o vreme când îi dispreţui. Când este puţină încredere, nu se mai obţine simpatia care face să se amplifice încrederea. Regii autentici erau gravi şi măsurați la vorbă. Mulțumită lor, supuşii imperiului câştigau merite, bucurii şi foloase, ei gândeau adesea ca însăşi natura noastră esențială.

18. Când oamenii pierdură cunoştința despre marele TAO, atunci se evidenție predominant bunăstarea şi justiția. Când apăru prudența şi istețimea, din ele rezultă o mare ipocrizie. Când perfecta armonie dătătoare de fericire nu mai domni în familie, începu să se vorbească tot mai des despre iubirea filială şi de îngăduința părintească. Atunci când țările căzură în dezordine, au apărut slujitorii credincioşi şi aparent devotați poporului.

19. Părăsiți justiția voastră nebunească ce nu are aproape nimic comun cu adevărata DREPTATE, lăsați la o parte înțelepciunea voastră neautentică şi poporul va trage sute de foloase. Lăsați să se amplifice milostenia, cedați autenticului în locul datoriei formale şi poporul va reveni la adevărata dragoste filială şi iubire părintească! Lepădați abilitatea, lăsați la o parte ambiția şi nu vor mai fi nici hoți, nici tâlhari! Renunțați la aceste trei lucruri care nu sunt decât iluzie şi care şi-au dovedit din plin neajunsurile! Alăturați-vă cu tărie şi credință virtuților voastre fireşti. Arătați-vă simplitatea, păziți neprihănirea dintru început, părăsiți interesul personal, înfrânați-vă constant dorințele.

20. Lăsați cercetarea speculativă, sterilă şi veți fi gradat eliberați de toate neliniştile. Deosebirea dintre "desigur" şi "poate că" este destul de mică. Dar între o faptă bună şi una rea deosebirea este foarte mare. Vai! Greu e să nu-ți fie frică de ceea ce se tem oamenii. Suntem într-un pustiu fără iubire, sterp şi aparent fără de sfârşit; totuşi oamenii se zoresc bucuroşi - ca şi cum s-ar urca primăvara pe culmi! Numai eu sunt sfios. Dorințele mele n-au încolțit încă. Sunt ca un copilaş care n-a zâmbit încă mamei sale. Rătăcesc la întâmplare, ca un pripăşit care nu ştie încotro s-o apuce. Toți ceilalți au prisos, eu singur sunt despuiat de toate. Sunt o minte simplă şi ştiu doar că nu ştiu nimic. Oamenii sunt luminați, numai eu trăiesc în beznă; ei sunt toți isteți, numai eu sunt spiritul greoi. Sunt agitat ca oceanul, umblu fără oprire. Fiecare are un lucru; eu singur sunt incapabil să mai posed ceva. Sunt deosebit de toți ceilalți oameni prin modul meu de a fi. Da, dar mă odihnesc în preajma preaslăvitei Maicii Mele şi a Universului.

21. Formele prin care marea Virtute se vădeşte pe acest pământ nu sunt decât emanații ale lui TAO. Iată care îi este firea: nelimitată şi de neconceput, Haos, nedesluşire! În mijloc sunt forme! Nedesluşire, Haos. În mijloc sunt ființe! Taină, întuneric! În sine este o inefabilă enigmă. Această esență este adevărul ultim. În el însuşi se găseşte mărturia definitivă a eternității şi a Adevărului Ultim. Din vremurile arhaice ale lumii până în zilele noastre, numele nu i s-a stins şi nu i se va stinge niciodată. Este poarta prin care vin în lume toate ființele şi se îndreaptă către lumină. Cum ştim totul despre ivirea tuturor ființelor? Ştim aceasta prin TAO.

22. Sfărâmat, va deveni întreg. Îndoit, se va îndrepta. Gol, va putea fi umplut mereu şi mereu. Sfârşit, va fi reînnoit. De are puțin, va obține mult. De are mult, s-ar putea să piardă tot. Iată pentru ce înțeleptul nu se alătură decât unității şi caută să fie model desăvârşit în lume. E umil şi totuşi străluceşte. Nu este niciodată egoist şi i se dă multă stimă. Nu se laudă şi are extraordinar de multe merite. Nu este orgolios şi de aceea suportă şi durează îndelung. Străvechea maximă: "Sfărâmatul se va reface întreg", nu este o vorbă zadarnică. Atunci când omul a devenit întreg, desăvârşit, se reîntoarce la Suprema sa obârşie.

23. Vorbiți puțin, rămâneți în repaus. O furtună nu dăinuie mai mult de o dimineață; o ploaie potopitoare nu ține mai mult de o zi. Dacă Cerul şi Pământul nu le pot face să dureze mai mult, cum ar putea omul să facă să dureze mereu tristețea, cum ar putea el să rămână mereu în agitație? Cel ce urmează constant calea lui TAO, se uneşte în final cu TAO. Cel ce urmează mereu Virtutea, se uneşte până la

urmă cu Virtutea. Cel ce urmează îndârjit Răul, se uneşte într-un jalnic sfârşit cu Răul. Cel ce se uneşte cu sine însuşi e primit în TAO; cel ce se uneşte cu Virtutea este unit în Virtute; cel ce se uneşte cu Răul, Răul îl primeşte şi, direct proporţional cu aceasta, suferă. A avea doar puţină credinţă, înseamnă a nu avea credinţă.

24. În vârful picioarelor nu se poate sta neclintit. Cu picioarele încrucişate nu se poate merge. Atribuindu-şi valoare, nimeni nu străluceşte. Mulţumitul de sine ce stagnează nu este stimat. Prin laudă de sine nimeni nu are merite. Saturând ambiţia, se scurtează traiul. Ca schilodirea şi dejecţiile trupului sunt pentru TAO toate aceste lucruri.

25. Înainte de cer şi pământ există o esenţă Absolută, o fiinţă fără formă. Este un calm profund, imaterial ce emană din ea. Ea singură există şi rămâne fără schimbări. Pătrunde pretutindeni şi este liberă de orice mărginire. Din puterea sa îşi trag obârşia Cerul şi Pământul. Nu-i ştiu numele; i se spune Suprema Cărare: TAO. Nevoit să-i atribui însuşiri, l-aş numi MARE. Mare fiind, l-aş numi de NEÎNCHIPUIT. De neînchipuit fiind, l-aş numi INACCESIBIL. Inaccesibil fiind, l-aş numi OMNIPREZENT. Astfel TAO e mare, Cerul e mare, Pământul e mare, regele, de asemenea, e mare. În lume sunt patru mari autorităţi, dintre care cea a regelui e una. Regele trebuie să se supună Pământului. Pământul se supune Cerului. Cerul se supune Cărării (TAO). TAO se supune propriei sale firi esenţiale, inefabile.

26. Greul este rădăcina uşorului. Calmul este stăpânul mişcării. De aceea înţeleptul totdeauna îşi păstrează seriozitatea; el îşi păstrează totdeauna calmul. Ce ruşine că regii, căpetenii de nenumărate oşti, se conduc pe sine în mod uşuratic! Superficialitatea îi pierde pe sfetnici. Agitaţia îi pierde pe regi.

27. Bunul călător nu lasă urme. Bunul orator nu are ce discuta. Calculatorul bun nu se slujeşte de instrument de calcul. Paznicul bun nu se foloseşte de încuietori şi totuşi nu se poate deschide ceea ce el a închis. Cel ce ştie să lege nu se foloseşte de funii, dar nu se poate desface ceea ce el a legat. În felul acesta înţeleptul e ajutor şi sprijin pentru toţi oamenii care merită să fie îndrumaţi. El este ajutor şi sprijin pentru toate lucrurile, care au nevoie, fără a dispreţui pe vreunul. Se poate spune că mintea lui e de două ori luminată. Omul superior e un bun îndrumător pentru cel ce încă nu este. Omul obişnuit este unealta modelabilă a înţeleptului. Cel ce nu-şi cinsteşte pe îndrumătorul său şi cel ce nu iubeşte unealta de care se foloseşte,

cu toate că se poate numi el însuşi "înțelept", este de fapt adâncit în eroare. Acest adevăr este tot atât de însemnat pe cât este de subtil.

28. Cel care ştie ce mare este forța sa şi ştie totuşi să rămână slab, este demn să primească împărăția. Virtutea veşnică nu-l va părăsi şi va deveni asemenea unui copil: pur. Cel ce cunoaşte luminile sale şi ştie să rămână în umbră, este model pentru împărăție. Virtutea veşnică nu-i va lipsi şi va reveni grabnic la desăvârşirea supremă. Cel ce cunoaşte gloria şi ştie să rămână umil, este demn să primească împărăția. Astfel virtutea veşnică va deveni nemărginită în el şi el se va întoarce în simplitatea dintru început. TAO - simplitatea dintru început, fărâmițându-se, a dat viață atâtor vase - tuturor ființelor din lume. Înțeleptul care participă la TAO este cel mai bun maestru. Cârmuirea sa plină de dragoste este foarte largă şi nu vatămă pe nimeni.

29. Când un om fără putere infinită vrea să reformeze împărăția şi să o desăvârşească, este evident că nu va reuşi niciodată. Împărăția este asemenea unui potir divin, pe care omul singur nu are puterea să îl modeleze. De încearcă să-l şlefuiască, îl strică; de vrea să-l însuşească - îl pierde. Printre ființe, într-adevăr unele merg în frunte şi altele le urmează, unele sunt puternice, altele slabe, unele înaintează, altele se opresc. Iată pentru ce, când conduce împărăția, înțeleptul lasă la o parte luxul, orgoliul şi vanitatea celui îmbătat de puterea efemeră.

30. De urmează TAO, dregătorul ce sfătuieşte pe rege nu va trebui să recurgă la forța armată pentru a supune popoarele. Răul făcut altora întotdeauna se va întoarce. Spinii şi pălămida cresc în țările unde au trecut oştirile; ani de mari lipsuri urmează după războaie îndelungi. Generalul bun ştie să învingă, dar ştie să se oprească şi să fie cumpătat în victorie. Ştie să învingă fără să se fălească; nu e încrezut şi nu caută să-şi satisfacă ambiția, nu e inutil aspru. Ființele îmbătrânesc pentru că, ajunse la deplinătatea forțelor, abuzează în mod prostesc de ele. Aceasta nu înseamnă a urma TAO. Cine nu urmează TAO suferă şi în cele din urmă piere jalnic.

31. Armele cele mai bune nu sunt mijloace de fericire. Toate ființele se tem de ele, de aceea cel care urmează TAO nu le prețuieşte. Înțeleptul nu se gândeşte decât să mențină pacea şi armonia. El cinsteşte principiul YANG, simbol de viață. Cel ce face război cinsteşte principiul YIN, simbol de moarte. Armele nu sunt mijloace de fericire, ele nu sunt uneltele înțelepciunii sau ale înțeleptului; el nu le foloseşte decât silit. El are în vedere în primul rând calmul, fericirea şi repausul. El nu se bucură de victorie, căci

ar însemna să se bucure de moartea semenilor, ori cel căruia i se omoară oamenii nu reuşeşte să conducă bine. Prosperitatea cuprinde principiul YANG, nenorocirile - principiul YIN. Acesta este locul ce l-ar avea la funerarii cel ce învinge. Cel ce omoară mulțimea de oameni ar trebui să plângă; cel ce câştigă o victorie ocupă locul ce l-ar avea într-o ceremonie funebră.

32. Cărarea este eternă şi nu poate fi numită. Este mică prin simplitatea firii, dar lumea întreagă nu o poate cuprinde. Dacă un rege ar putea să şi-o însuşească, toate ființele ar veni să i se supună. Cerul şi pământul s-ar uni şi l-ar sprijini cu duioşia şi puterea lor. Poporul s-ar linişti de la sine. Când TAO a început să se fărâmițeze, i s-a putut da un nume. Cunoscând acest nume, trebuie ştiut în misteroasa profunzime, căutând a nu-l scurta prin teoretizare mai mult. Cel ce ştie să se oprească atunci când trebuie, nu este în primejdie să se piardă. TAO întrepătrunde permanent tot universul. Toate ființele vin şi se întorc în TAO ca râurile în fluvii şi oceane.

33. Cel ce cunoaşte cât de cât pe alții este inteligent; cel ce se cunoaşte pe sine este cu adevărat iluminat şi înțelept. Cel ce poate să învingă pe alții este tare, cel ce s-a învins pe sine este cu adevărat mereu puternic. Cel ce cunoaşte îndestularea e foarte bogat. Cel ce este energic, are un scop în viață. Cel ce nu se depărtează de firea sa trăieşte mult. Cel care de moare nu se stinge, posedă cu adevărat îndelunga viețuire pe care o dă numai nemurirea.

34. TAO, ca un ocean, se întinde la dreapta şi la stânga şi în tot universul. Prin puterea sa nesfârşită vin în existență toate ființele; el le oferă toată libertatea fără să le domine. Veşnic, fără dorință, se poate numi chiar mic. Toate ființele se întorc în sânul său fără a-l mări. De aceea se poate numi şi mare. De aceea înțeleptul nu trebuie să se creadă mare ci să fie mare; astfel, fiind detaşat, va putea face lucruri mari.

35. Păstrați în inima voastră permanent marea idee de TAO - şi lumea va veni dornică de înțelepciune la voi. Ea va veni la voi spontan şi va profita de bunătatea voastră pentru a atinge astfel pacea, fericirea şi liniştea. Cântecul şi ospățul opresc pe drumețul înfometat ce trece. TAO însă nu are gust, este fără savoare. Privit, nu se poate vedea, ascultat, nu se poate auzi; recurgând la puterea sa, aceasta este însă nesfârşită. TAO este Supremul atotputernic pentru cel înțelept.

36. Când un lucru se contractă, e sigur că era dilatat. Când devine slab, e sigur că a avut forță. Când se depreciază, înseamnă că era înălțat.

Când se despovărează, înseamnă că era covârşit. Toate acestea sunt totodată clare şi ascunse. Slabul învinge tarele, moalele biruie asprul. Peştele să nu încerce niciodată să iasă din apă. În regat, armura trebuie tăinuită poporului.

37. TAO reflectă etern NON-ACȚIUNEA şi totuşi, nimic nu rămâne nefăcut de El. Dacă regele şi supuşii săi ar putea să practice TAO, toate fiinţele ar ajunge la ţinta lor rapid şi cu uşurinţă. Atunci, chiar dacă dorinţa de a acţiona nu este complet stinsă, în ei s-ar putea totuşi frâna spontan, datorită simplităţii fiinţei fără nume. TAO aduce lipsa de dorinţe. Fără dorinţe rezultă fericirea şi pacea. Astfel lumea se va îndrepta spre sine însăşi şi va putea atinge Absolutul.

38. Oamenii superiori nu au virtute lumească, ei au VIRTUTE. Cei ce ţin la virtutea lor nu au virtute. Virtutea superioară corespunde Non-Acţiunii, ea nu are intenţii. Virtutea comună nu acţionează decât cu intenţia ascunsă de a fi apreciată şi recunoscută. Bunătatea superioară acţionează întotdeauna fără intenţii. Justiţia înaltă acţionează însă cu intenţii. Ceremoniile care acţionează ca şi cum nimeni nu li se supune, sfârşesc prin violenţă. Când omenirea a pierdut cunoaşterea, nu a mai avut decât Virtutea. Pierzând Virtutea, i-a rămas bunătatea; pierzând bunătatea, a găsit dreptatea; pierzând dreptatea, a stabilit în final ceremoniile. Dar ele nu sunt decât umbra virtuţii şi izvor de dezordine. Cunoaşterea falsă este aparenţa Cărării şi începutul prostiei. Omul de seamă preţuieşte ceea ce este de seamă şi nu ceea ce este uşuratic; el are în vedere fructul, nu floarea; pe aceasta o nesocoteşte şi se alătură rodului.

39. Iată lucrurile care dintru început primiră unitatea: graţie unităţii, Cerul avu neprihănirea; Pământul- stabilitatea; Spiritul- cunoaşterea; Golul avu plinătatea; Fiinţele avură naşterea; Împăraţii - deveniră pilde pentru lume. Iată creaţia unităţii. Dacă Cerul nu ar fi neprihănit, ar fi în primejdie să se întunece; dacă Pământul nu ar avea temeinicie, ar fi în primejdie să se fărâmiţeze; dacă Golul nu s-ar umple, ar fi zadarnic; dacă Fiinţele nu s-ar mai naşte, ar pieri definitiv; dacă Împăraţii, din orgoliu, ar înceta să mai fie pilde pentru lume, ar fi primejdie de răsturnare. Demnităţile se reazemă pe ceea ce este obişnuit - mărirea pe ceea ce este jos. Împăraţii se numesc ei înşişi "slugi nevrednice", oameni fără însemnătate. Nu arată ei astfel că mărirea nu izvorăşte din ei înşişi, şi că este întemeiată pe cei de jos? Adevărat, un car fără roţi nu mai e car. Împăratul nu trebuie să fie nici suprapreţuit ca diamantul, nici nebăgat în seamă ca piatra.

40. Condiția mersului către TAO: întoarcerea în neființă. Modul de acțiune: fără forțare neadecvată. Toate aceste lucruri vin de la ființă. Ființa, la rândul ei, provine de la neființă.

41. Oamenii superiori, când aud vorbindu-se despre TAO, pun în practică; oamenii de jos, uneori urmează, alteori nesocotesc; cei inferiori şi proşti însă iau în râs. De n-ar fi luat în râs, n-ar fi adevăratul TAO. Odinioară se spunea: Cel ce percepe clar pare închis în umbră. Cel ce este pe culme pare jos. Cel cu adevărat virtuos pare de dispreţuit. Cel neprihănit pare acoperit de ruşine. Cel de merit, pare nepriceput. Cel plin de virtute pare neîngrijit. Omul simplu, puternic şi sincer pare de nimic.

42. TAO este un pătrat mare ale cărui unghiuri nu se văd. Este un vas mare ce nu poate fi cuprins. E un glas puternic pe care, ignoranți rămânând, nu-l putem auzi. E un chip mare a cărui formă nu o putem vedea. TAO este o taină deplină. Nu se poate numi. TAO susține şi conduce toate ființele către desăvârşire, şi fără ajutorul său atotputernic, nimic durabil şi valoros nu se poate realiza.

43. TAO e iscat din unul. Unul l-a ivit pe doi. Doi a produs pe trei. Trei a alcătuit toate ființele lumii. Ființele toate izvorăsc din principiul tainic şi imuabil pentru a se îndrepta ulterior spre lumină şi nemanifestare. Duh real, el produce armonia lor. Oamenii ignoranți se tem să fie "slugi nevrednice", "fără însemnătate". Şi totuşi astfel se consideră cei cu adevărat mari. Cel umilit se va înălța. Cel ce caută faimă, urmărind plin de ambiție să se înalțe, va fi coborât. Nu se manifestă totdeauna pentru noi decât ceea ce rezultă din acțiunile noastre anterioare. Cei care sunt violenți nu vor avea în final o moarte fericită. Acest exemplu este izvorul învățăturilor mele.

44. În lume lucrurile cele mai slabe domină pe cele mai puternice. Neființa întrepătrunde ceea ce pare de nepătruns; în felul acesta acțiunea ei este hotărâtoare. Puțini oameni în lume pot instrui fără a vorbi, pot folosi fără a lucra.

45. Ce vi se pare mai însemnat, mărirea sau persoana voastră? Ce vi se pare mai de preț, bogățiile sau persoana voastră? Care este cea mai mare nenorocire, a câştiga sau a pierde? Cel care are dorințe, va suferi, cel care are bogății, va pierde. Mulțumindu-te cu puțin, se înlătură nefericirea. Stând în rezervă se înlătură primejdia. Acționând mereu astfel, viața se prelungeşte după voie.

46. Când înţeleptul a devenit desăvârşit şi se simte încă nedesăvârşit, el lucrează neîncetat la desăvârşirea sa şi apoi o păstrează nealterată. Când înţeleptul este plin de merite şi tot se mai simte lipsit de ele, el lucrează astfel neîncetat să câştige merite şi astfel îşi păstrează şi îşi îmbogăţeşte meritele. Ceea ce este foarte drept tot mai este îndoit. Ştiinţa cea mai înaltă este încă prostie. Elocinţa cea mai strălucită este încă gângăveală. Mişcarea biruie frigul; repausul învinge căldura, calmul triumfă asupra pasiunilor. Omul virtuos şi calm este un model admirabil pentru univers.

47. Când ţara urmează TAO, caii servesc agricultura. Când ţara părăseşte TAO, caii merg la oaste. Greşeala cea mai mare este de a avea dorinţe. Nenorocirea cea mai mare este de a nu cunoaşte măsura. Crima cea mai mare: intenţia de cucerire. Cel ce ştie să se mulţumească cu puţin este întotdeauna împăcat cu soarta sa. Cel sărac în dorinţe este bogat în mulţumire.

48. Fără a-ţi părăsi camera se poate cunoaşte universul. Fără să priveşti deloc pe fereastră se poate zări calea esenţială a cerului. Cu cât mergem mai departe, cu atât mai puţin cunoaştem. Înţeleptul cunoaşte fără să călătorească, înţelege fără să privească, îndeplineşte eficient fără să acţioneze.

49. Cel care se dedă studiului se întinde din zi în zi. Acela care se consacră lui TAO se calmează de la o zi la alta. Se calmează şi tot se mai calmează; până când ajunge să nu mai acţioneze deloc. Prin Non-Acţiune nu există nimic care să nu se facă. Mai ales prin "nefacere" se câştigă universul. Acela care, în ignoranţă fiind, vrea să facă, nu poate câştiga universul.

50. Înţeleptul nu are suflet propriu, el face al său numele poporului. A fi bun faţă de cei buni şi îngăduitor faţă de cei care nu sunt buni, înseamnă să deţii adevărata bunătate. A avea deplină încredere în oamenii de încredere şi a avea încredere în cei care nu sunt demni de încredere înseamnă să deţii adevărata încredere. Existenţa şi modul de comportare ale înţeleptului inspiră frică aproape tuturor oamenilor ignoranţi din lume. Către cel înţelept poporul îşi întoarce privirea şi îşi orientează urechile; înţeleptul, la rândul său, tratează poporul ca pe propriul său copil iubit.

51. A ieşi din TAO înseamnă a trăi (în manifestare). A intra în TAO înseamnă a muri (pentru manifestare). Trei oameni din zece sunt pe calea vieţii (aceia care au o vitalitate mai mare pot să trăiască mai mult timp). Trei oameni din zece sunt pe calea morţii (aceia care au o

vitalitate slabă mor tineri). Trei oameni din zece care erau pe calea vieții se îndreaptă prematur către împărăția morții. Pentru ce aceasta? Pentru că ei iubesc prea mult viața (unii dintre aceia care au vitalitate mare mor totuşi tineri pentru că în mod prostesc abuzează de sănătatea lor). Îl admir şi îl respect pe acela care cunoaşte arta de a se cruța şi stăpîni în tot ceea ce face. Un asemenea om nu întâlneşte nici rinoceri şi nici tigri atunci când călătoreşte pe pământ. El nu are nevoie să poarte nici armură şi nici arme chiar şi atunci când intră în mijlocul armatelor adverse. La el, rinocerii nu găsesc un loc pe care să-l străpungă cu cornul. La el, tigrul nu găseşte un loc unde să-l zgârîie. La el, arma nu descoperă un loc pe care să-l rănească. De ce? Fiind deja nemuritor, nici un loc pe el nu se mai deschide pentru moarte.

52. TAO produce, virtutea conservă. Materia furnizează un corp. Ambianța îl finisează. Astfel, toate ființele lumii omagiază pe TAO şi onorează virtutea. Această venerație pentru TAO şi acest respect al virtuții nu sunt ordonate, ci întotdeauna spontane. Căci TAO este acela care le produce, virtutea este aceea care le conservă, făcându-le să se mărească şi să crească, ajutându-le să se împlinească şi să se maturizeze, oferindu-le posibilitatea de a se hrăni, şi protejându-le. A produce fără să-ți însuşeşti, a acționa fără să aştepți nimic în schimb, a ghida cu dragoste fără să constrângi, iată suprema virtute pe care o atingem prin TAO.

53. Principiul lumii poate fi considerat drept Muma Lumii. Când s-a găsit muma, se cunosc copiii. Când se cunosc copiii şi se revine la cunoaşterea mumei, nu este nici o primejdie de pierdere a personalității. Fiți tăcuți, închideți poarta simțurilor şi până la moarte veți fi plini de bucurie şi nu vi se va întâmpla nici un rău. Căci, deschizându-vă poarta simțurilor şi permițând dorințelor să vă copleşească şi să vă stăpânească, până la moarte nu veți fi mântuiți. Vederea lucrurilor subtile înseamnă a fi iluminat. Umilința păstrată este tărie. Călăuziți de strălucirea lui TAO, întoarceți-vă la eterna lumină. Evitați nenorocirea, nesocotind personalitatea. Alăturați-vă de pe acum cu hotărâre eternului.

54. De-aş fi la conducerea țării, aş merge mereu pe marele drum. Mă tem mult să par însemnat. Marele drum este foarte cunoscut de marii Înțelepți, însă mulțimea preferă potecile rătăcitoare ale erorii şi suferinței. Palat bogat: țărână necultivată, grânare goale. Veşmânt luxos: sabie ascuțită, mâncare multă, bogății îngrămădite - indică adeseori furt şi falā. Desigur, toate acestea nu înseamnă a păşi pe marele Drum - TAO.

55. Celui cu virtutea bine înrădăcinată în ființă nu îi va fi teamă că-i va fi smulsă. Cel identificat puternic cu virtutea nu o poate pierde. El va fi preamărit de toți urmaşii săi. Cultivând mereu TAO în inimă, Virtutea va deveni sinceră. Cultivând-o în familie, virtutea va spori mult. Cultivând-o în sat, ea se va răspândi. Cultivând-o în toată lumea, virtutea va deveni universală. Observându-te cu detaşare şi luciditate, te judeci singur. Observând doar pe alții, judeci numai pe alții. Observând cu înțelepciune țara, judeci țara cum trebuie şi numai în felul acesta se cunoaşte țara.

56. Omul plin de virtute este pur ca un copil ce nu se teme nici de fiarele sălbatice, nici de şerpi. Oasele îi sunt moi, nervii îi sunt slabi şi totuşi strângerea sa este puternică. Poate striga o zi întreagă fără să răguşească, căci este armonizat cu firea. A cunoaşte armonia înseamnă a cunoaşte ce este etern. Cunoaşterea eternului este lumina absolută, dătătoare de putere şi înțelepciune. A căuta doar prelungirea vieții nu este suprema fericire. Tăria este dată de energia vitală, însă când te întăreşti şi devii în final rigid, îmbătrâneşti. Aceasta nu înseamnă a urma TAO. Cel ce nu practică consecvent TAO - piere repede în suferință. Cel ce ştie cu adevărat, nu vorbeşte. Cel ce mereu vorbeşte, nu ştie. A tăcea lăuntric, înseamnă a închide poarta simțurilor. A înceta activitatea, a te desface de toate legăturile chinuitoare, a-ți stăpâni perfect flacăra vieții şi a te identifica cu atomii ultimi, înseamnă a atinge unitatea. Atunci se consideră de fapt ca fiind egale onoarea şi disgrația, câştigul şi pierderea, bunătatea şi injuriile. Aceasta este atitudinea corectă a celui cu adevărat înțelept.

57. Cel ce este drept poate guverna, cel ce este viclean, poate face războiul; însă cel ce practică Non-Acțiunea va obține împărăția.

Iată după ce ştim că este aşa:
- regulamente multe, mare sărăcie în popor
- multe arme, primejdie pentru țară
- artele excesiv cultivate, multe obiecte nefolositoare
- legi multe, hoți mulți

De aceea, înțeleptul afirmă: voi practica Non-Acțiunea şi poporul se va guverna singur; voi trăi în linişte şi poporul va evolua prin el însuşi; voi evita agitația şi poporul se va întări de la sine; nu voi avea dorințe şi poporul va reveni la simplitatea dintru început.

58. Când administrația este îngăduitoare, poporul se îmbogățeşte. Când administrația este hrăpăreață, poporul este lipsit de toate. Binele este absența Răului, răul este absența binelui. Şi când va înceta aceasta? Dacă cârmuitorul nu este drept, oamenii drepți devin

înşelători, cei virtuoşi făţarnici. Poporul este ținut în întuneric multă vreme după aceea. Înțeleptul este totdeauna corect, el nu vatămă pe nimeni; este drept fără a căuta excesiv să îndrepte, este luminat dar nu răspândeşte oricui luminile sale. Atunci când cel care se află în fața sa este pregătit, el îl va ajuta cu bunăvoință.

59. Pentru a guverna oamenii şi a sluji cerul, virtutea cea mai folositoare este cumpătarea. Fiți totdeauna cumpătați. Având astfel îndeajuns virtute, biruiți toate. Puterea voastră nu va avea margini şi veți stăpâni împărăția. Cel care cunoaşte TAO - Muma împărăției, va dăinui veşnic ca o plantă cu rădăcinile înfipte adânc şi tulpina puternică.

60. O mare împărăție va trebui condusă cu simplitatea cu care se găteşte o hrană pură. De guvernezi practicând TAO, spiritele morților nu-şi vor manifesta puterea lor, netulburând pe cei vii. Nici spiritul înțeleptului nu-i va mai tulbura pe cei ignoranți şi răi, virtutea sa îmbinându-se de minune cu cea a spiritelor foarte evoluate.

61. O împărăție mare trebuie să coboare pentru primirea țărilor mici, întocmai ca fluviul cel culegător de ape. O țară mică trebuie să se plece pentru a fi ocrotită sub o mare împărăție. Astfel una va câştiga în întindere, cealaltă în puterea de a guverna oamenii. Tot aşa, cei mari trebuie să se plece atunci când este necesar.

62. TAO conține toate lucrurile. Este comoara omului bun şi ocrotirea celui neştiutor şi pur. Vorbele bune sunt de mare preț; faptele bune însă înalță şi mai mult pe om. Nu trebuie pe nedrept să fie respins cu dispreț nimeni. Este frumos să ai pietre scumpe, decorații şi să te urci în trăsuri. Dar mult mai bine este să înaintezi cu umilință spre TAO. Străbunii cunoşteau înainte de toate Cărarea Supremului. Pentru că poate fi aflată fără cercetări îndelungi şi pentru că prin ea, chiar şi cel mai vinovat, poate fi mântuit de păcatele şi durerile sale. Cărarea Supremului (TAO) este cea mai de preț comoară.

63. A practica Non-Acțiunea, a fi preocupat doar de înțelepciune, a gusta ceea ce este fără gust, a socoti mare ceea ce este rar şi valoros, a răsplăti ocara prin binefaceri, aceasta este TAO - Cărarea Supremului. Înțeleptul începe lucrurile grele mai întâi prin cele uşoare, lucrurile mari mai întâi prin cele mici; căci tot ce este azi mare sau greu a fost cândva, odinioară, mic şi uşor. Înțeleptul nu caută cu tot dinadinsul să facă lucruri mari, de aceea, fiind detaşat, le poate face. Cel ce promite cu uşurință, rar îşi ține cuvântul. Cel ce calculează suspicios şi temător totul, uşor va întâmpina greutățile.

Înțeleptul cumpăneşte dinainte greutățile şi, datorită faptului că acționează plin de îndrăzneală, le va învinge.

64. Uşor este de păstrat ceea ce stă liniştit. Uşor este să prevezi ceea ce n-a început când eşti înțelept. Uşor este de sfărâmat ceea ce este încă slab. Uşor este de împrăştiat ceea ce este încă mic. Zdrobiți deci răul înainte de a exista, opriți dezordinea înainte de a izbucni. Cel mai mare copac a răsărit dintr-un sâmbure mic, un turn cu nouă caturi s-a înălțat de la un pumn de pământ. O călătorie de mii de leghe a început cu un pas. Cel ce lucrează, uneori va da greş, cel ce ia, adesea va pierde. De aceea înțeleptul urmează Non-Acțiunea şi nu se teme de nereuşită, nelegându-se de ceva nu este expus să piardă. Omul obişnuit, dimpotrivă, dă greş în ajunul izbânzii, pentru că nu este la fel de prevăzător la sfârşitul întreprinderii ca la începutul ei. Înțeleptul, fiind pe deplin detaşat, nu urmăreşte decât lipsa de dorințe. El disprețuieşte bunurile greu de obținut, se străduieşte să nu cerceteze excesiv, mintea să nu speculeze steril şi se fereşte de greşelile pe care toți oamenii comuni şi neştiutori le săvârşesc. El nu vrea decât să ajute detaşat şi plin de dragoste toate ființele să evolueze după propria lor fire, de aceea nu îndrăzneşte să lucreze altfel.

65. Străbunii urmau cărarea nu numai pentru a lumina poporul, ci pentru a conduce simplu şi firesc. Poporul este greu de guvernat când este excesiv de învățat, dar semidoct în fond. Cel ce se foloseşte de ştiința omului pentru a guverna, este o nenorocire pentru țară; cel care nu o foloseşte este o binecuvântare. Cunoscându-se acest adevăr, se cunoaşte cu adevărat de ce are nevoie țara şi se atinge o virtute profundă care, deşi pare contrară firii lucrurilor, aduce totuşi pace şi armonie pretutindeni.

66. Pentru ce fluviile şi mările primesc tributul tuturor apelor? Pentru că îndeosebi pot să se mențină sub nivelul lor. Tot astfel înțeleptul care aspiră să fie deasupra oamenilor vorbeşte de el însuşi ca şi când ar fi mai prejos de ei; voind să-i călăuzească, el stă adeseori în urma lor. Astfel poporul este deasupra lui şi el totuşi nu-i simte povara; este înaintea lui şi el totuşi nu suferă. Toată țara îl preamăreşte atunci şi i se supune. El se pleacă şi, fiind prin modestia sa mai prejos de oameni, nu-şi face duşmani.

67. Toată lumea spune că învățătura mea este mare, dar nu potrivită firii omeneşti. Eu consider însă că tocmai pentru aceasta ea este mare. Cât priveşte celelalte învățături ce par fireşti, de mult s-a văzut într-adevăr micimea lor.

În mine am trei comori:
- blândețea, care îmi îngăduie să fac adeseori lucruri mărețe;
- umilința, mulțumită căreia pot oricând deveni primul;
- cumpătarea, care-mi permite să fiu retras şi totuşi să mă găsesc în față.

Datorită pervertirii oamenilor, astăzi se caută mai ales curajul, nu blândețea, ambiția şi nu cumpătarea. Azi se urmăreşte cel mai adesea a fi mereu în față şi nu de a fi modest şi retras. Totuşi blândețea este biruitoare atât în atac cât şi în apărare. Cerul a dat omului blândețea spre mântuire şi iluminare. Blândețea este o comoară neprețuită.

68. Un comandant bun nu este violent. Un luptător bun nu este mânios. Cel ce ştie să învingă nu se războieşte. Cel ce ştie să conducă oamenii este foarte umil. Iată ce înseamnă a acționa fără luptă şi să ştii să te foloseşti cu înțelepciune şi dragoste de oameni. În felul acesta înțeleptul uneşte acțiunea sa cu voința atotputernică a cerului. Iată înțelepciunea străveche a acestei lumi.

69. Un mare războinic zicea: "Prefer să fiu oaspete decât gazdă, prefer să fac un pas mic înapoi, decât unul mare înainte". Astfel poți apuca sabia fără să o foloseşti şi să înaintezi binevoitor către duşman fără să lupți. Nu este mai mare greşeală decât a ataca cu nesocotință, căci astfel se poate pierde totul. Adeseori când două oşti se luptă cu arme egale, omul cel mai milos este cel care obține victoria.

70. Învățătura mea, care izvorăşte din înțelepciune este uşor de înțeles, uşor de urmat şi totuşi nimeni, care nu este pregătit nu o înțelege, nimeni în afara celui capabil nu o aplică. Cuvintele mele, simple în aparență au o obârşie străveche şi acțiunile mele detaşate izvorăsc din legea supremă. Cei ce mă înțeleg sunt rari; doar aceia care realizează pe deplin adevărul spuselor mele mă prețuiesc căci, pentru ignoranți omul înțelept pare sărac, pentru că ține ascunsă în suflet comoara sa etern nepieritoare.

71. A şti că nu ştii, este un merit; a nu şti şi a te complace în această stare penibilă este o slăbiciune; a simți această slăbiciune înseamnă a face un pas către depăşire. Înțeleptul, prin depăşirea limitelor sale comune, nu are această slăbiciune; el îşi simte slăbiciunea şi, trecând dincolo de ea, ajunge astfel să nu o mai aibă.

72. Când poporul nu se teme de primejdii, primejdiile îl pândesc de pretutindeni. Păziți-vă de a găsi locuința voastră prea strâmtă şi

ştiinţa voastră prea modestă. Înţeleptul se cunoaşte întocmai aşa cum este şi nu caută să pară; îşi cunoaşte soarta şi nu o supraestimează. El îşi intuieşte menirea şi nu se mai subestimează.

73. Cel care îşi arată mereu, ostentativ şi plin de mândrie curajul, prin îndrăzneală va pieri. Cel care are curajul de a se stăpâni mereu, va fi fericit. Cum am putea şti care este porunca cerului? Înţeleptul se hotărăşte greu să acţioneze; înainte de acţiona el intuieşte voinţa Cerului. El urmează astfel totdeauna Calea Cerului, mai mereu acţionează fără luptă şi astfel învinge totul. El nu vorbeşte şi totuşi se face ascultat. Nu cheamă şi toate fiinţele aleargă parcă fermecate spre el. Pare domol, dar este foarte iscusit. Urzeala cerului este rară, dar nimeni care nu este înţelept nu o poate străbate.

74. Dacă poporul nu se teme de moarte, nu poate fi guvernat cu ameninţarea morţii. Dacă se teme de ea, se pot executa vinovaţii, dar cine are îndrăzneala să o facă? Există un judecător suprem, care el singur dă această pedeapsă. Cel care vrea să-l înlocuiască este ca şi un neîndemânatic care ar vrea să cioplească nişte statui cu securea - uşor atunci el se răneşte.

75. Poporul este înfometat pentru că împăratul risipeşte tezaurul; de aceea este înfometat. Poporul este greu de cârmuit pentru că împăratul nu dă dovadă de înţelepciune; de aceea atunci, poporul este greu de cârmuit. Poporul uneori ajunge să nu se teamă de moarte, pentru că are multe de suferit în viaţă; de aceea, disperat, el nu se mai teme de moarte. Cel ce nu se zbate să trăiască cu orice preţ, este mai înţelept decât cel ce pune viaţa aceasta mai presus de toate.

76. Omul când se naşte este mlădios şi slab; când moare este tare, rigid. Tinerele mlădiţe ale plantelor sunt moi şi mlădioase; lemnul mort este tare şi uscat. Puterea şi rigiditatea însoţesc moartea; frăgezimea şi mlădierea însoţesc viaţa. Cel ce se sprijină doar pe propria lui putere nu va repurta mereu victoria. Când copacul a devenit foarte puternic, este tăiat. Cel care este socotit mare şi puternic este adeseori mult mai prejos decât acela care este mlădios şi slab.

77. Calea cerului este asemănătoare arcaşului care, întinzându-şi arcul, coboară ceea ce este înălţat şi ridică ceea ce este jos. Cerul ia de la cei care au prea mult, pentru a da celor care nu au îndeajuns. Însă omul pervers şi rău ia chiar de la sărac, pentru a-şi spori prisosul. Cine, având prisos, vrea să-l pună plin de detaşare în slujba lumii?

Numai acela care, plin de înțelepciune păşeşte pe cărare. Înțeleptul acționează prompt fără speranța răsplătirii; el lucrează totdeauna detaşat şi bucuros, fără să râvnească merite.

78. Nimic pe pământ nu este mai moale, mai slab decât apa; şi totuşi cu câtă uşurință sfarmă ea tot ce este tare şi dur! Cel slab şi tenace învinge pe cel puternic; ceea ce este moale, până la urmă, biruie ceea ce este dur. Toată lumea cunoaşte această realitate, însă aproape nimeni nu se conformează. Iată pentru ce înțeleptul zice: cel ce ştie să rabde învinuirile nedrepte ale țării sale este un adevărat stăpân; cel ce îndură plin de compasiune blestemele nemeritate ale țării sale este un adevărat rege. Adevărul pare adeseori contrar firii pentru cei obişnuiți în minciună. Pentru foarte mulți ignoranți, adevărul este cea mai formidabilă minciună.

79. După o ură mare, va rămâne întotdeauna o ură mică, tocmai de aceea înțeleptul rămâne calm, plin de dragoste şi egal; el nu aşteaptă nimic de la alții. Omul virtuos nu se gândeşte decât la ceea ce are de înfăptuit, omul obişnuit se gândeşte mai mereu numai la profit. Calea Cerului nu are preferință pentru nimeni; Ea este însă fulgerător de partea omului virtuos şi înțelept.

80. Aş dori să conduc o țară mică şi un popor puțin numeros. Vreo zece sau o sută din supuşii mei ar avea arme, dar nici pe acelea nu le-ar întrebuința. I-aş învăța să se teamă de moarte şi să nu se ducă să o caute în afara regatului. Ei ar avea vase de război şi care de luptă, însă nu le-ar folosi. Ar avea armură, dar nu ar purta-o. I-aş face înainte de toate să revină la ocupațiile lor fireşti şi să se iubească plini de dăruire şi abnegație. Astfel ei ar găsi plăcută hrana obişnuită, elegant veşmântul simplu, paşnică şi sigură locuința lor, încântătoare desfătările patriarhale. Şi de ar fi aşa de aproape de regatul vecin încât s-ar auzi cântec de cocoş şi lătrat de câini, supuşii mei fericiți ar ajunge la adânci bătrâneți şi ar muri fără să fi simțit nevoia de a ieşi din țară.

81. Cuvântul sincer nu este ambițios, cuvântul ambițios nu este sincer. Omul gâlcevitor nu este virtuos, omul bun nu este gâlcevitor. Cel ce cunoaşte cărarea adevărului nu este învățat, ci înțelept; cel învățat nu poate cunoaşte cărarea adevărului. Înțeleptul nu îngrămădeşte niciodată comori. Cu cât cheltuieşte mai mult pentru alții, cu atît câştigă mai mult pentru sine. Cu cât dă mai mult, cu atât se îmbogățeşte mai mult. Cu cât dăruie mai mult, cu atât i se oferă mai mult. Aceasta este Calea Supremă a cerului care răspândeşte binefacerile sale asupra tuturor celor care merită şi nu vatămă pe

nimeni. Aceasta este Calea Supremă a Cerului care acționează întotdeauna fără luptă.
